

Комунікативно-прагматичні функції інверсії в англомовних прес-релізах

Розглянуто таке явище англійської мови як суб'єктивність, а також засоби її вираження на синтаксичному рівні, а саме – інверсія. У зв'язку з неоднозначним трактуванням поняття, таке явище експресивного синтаксису стає одним із актуальних питань, яке вимагає додаткового дослідження. В умовах розвитку сучасної лінгвістики великої популярності набув напрям вивчення мови з погляду її впливу на читача. У роботі досліджено випадки інверсії, що сприяють переконанню слухача, та визначено основні функції та комунікативно-прагматичне призначення інверсії в англомовних прес-релізах.

Ключові слова: інверсія, тема, рема, суб'єктивність, експресивний синтаксис.

Постановка наукової проблеми та її значення. У лінгвістичній науці питання про суб'єктивність та її вияви у мовленні набуло актуальності у зв'язку з розвитком ідей функціоналізму – аналізу функціонування мовних одиниць з урахуванням комунікативно-прагматичних та смислових потреб мовця. Втілюючи свою думку в мовну форму, автор повідомлення неминує висловлює своє ставлення до предмета чи ситуації. Дуже часто таке ставлення є суб'єктивним. Це ставлення знаходить своє вираження в мові на різних рівнях, в тому числі й на синтаксичному.

На рівні синтаксису суб'єктивність представлена певними структурами, які визначаються лінгвістами як емоційні конструкції, здатні виражати емоційне значення, що закріпилося в узусі в якості їх характерної особливості. Під емоційним синтаксисом слід розуміти особливі структурні утворення, метою яких є передача не стільки основного змісту повідомлення, скільки суб'єктивно-оцінного, емоційно забарвленого ставлення мовця до предмета думки. Прикладом такої синтаксичної структури виступає інверсія. Сучасна лінгвістика поняття *інверсія* трактує неоднозначно. Проблема інвертованого порядку слів висвітлюється в працях таких учених, як В. Л. Каушанська, І. Р. Гальперін, В. Д. Аракін, Т. В. Яхонтова, Д. Деніелсон, Д. Білбер, Д. Крістал, Дж. Сілі.

Актуальність статті визначається відповідністю її теми сучасним лінгвістичним дослідженням, пов'язаним із вивченням проблеми вираження суб'єктивності в мові та мовленні.

Мета статті – проаналізувати особливості уживання інверсії в англомовних прес-релізах. **Об'єкт** дослідження – інверсія в англомовних прес-релізах; **предмет** – її стилістичне навантаження та мовні засоби вираження.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Суб'єктивність мови та мовних одиниць – це емоційно-оцінна, експресивна інформація, яка міститься у значенні мовних одиниць та конструкцій [7, с. 5]. Емоційна забарвленість і експресивність значною мірою створюється різними емпатичними засобами: граматичними та лексичними. Це положення підтверджується тим, що різні засоби вираження емпізи трапляються навіть у тих жанрах письмової мови, які не повинні містити емоційної забарвленості, наприклад прес-реліз. Емпіза – це виділення певного елемента висловлювання. Емпатичні моделі – це конструкції, звороти, поєднання лексико-граматичних елементів, що природно сприймаються у протиставленні з нейтральними. Вони не тільки можуть підкреслювати окремі члени речення, а й надавати експресивного й емоційного забарвлення всьому реченню. Одним із найпоширеніших засобів створення емпізи є інверсія.

Інверсія (латин. *inversio* – перестановка) – розташування членів речення в особливому порядку, який порушує звичайний (прямий) порядок, для посилення виразності мови. Інверсія пов'язана не тільки зі зміною положення співвідносних членів речення між собою, а й із самим місцем слова в реченні. Отже, крім граматичної інверсії в рамках теоретичної граматики (І. П. Іванова, М. Я. Блох, В. Л. Каушанська) прийнято виділяти комунікативну інверсію, під якою розуміють зміну місця розташування членів речення в цілях смислової або стилістичної емпізи. Комунікативна інверсія використовується, щоб функціонально і стилістично протиставити компоненти пропозиції, з одного боку, що володіють більшою інформативною значимістю і є стилістично забарвленими, а, з іншого, – нейтральні у функціональному та стилістичному аспектах. Тобто в найбільш акцентованому положенні виявляється той член речення, який виноситься на початок (якщо тільки це місце не є для

нього звичним) або, навпаки, відсувається в кінець пропозиції, особливо якщо в кінці речення повідомляється щось нове. На вибір мовцем порядку слів впливають умови спілкування, мета та зміст повідомлення, а також суб'єктивно-змістова структура думки [6, с. 29]. Саме від того, яке місце мовець відведе в реченні для кожного слова, залежить синтаксичне, змістова і стилістичне значення речення тим самим виконуючи одну з функцій інверсії: логіко-граматичну, структурно-граматичну, емоційну та комунікативно-прагматичну. При цьому реальне оформлення порядку слів у конкретному висловлюванні відбувається, зазвичай, в результаті реалізації не однієї функції, а декількох або навіть усіх разом узятих.

Існують певні вимоги до стилістичного та синтаксичного оформлення прес-релізу. З одного боку, він не повинен містити суб'єктивної оцінки чи інформації рекламного характеру, адже прес-реліз не є рекламою – це певне поєднання реклами та редакційних матеріалів. З іншого боку, прес-релізи мають здатність впливати на свідомість реципієнта. Ю. К. Пирогова зазначає: «Реклама та PR – сфери існування настановчої комунікації. Рекламна та PR-інформація завжди слугують цілям комунікативного впливу» [11, с. 209]. І хоча прес-релізи мають досить низьку експресивність, проте це не означає, що в них взагалі не трапляються емоційні конструкції. На синтаксичному рівні все полягає в переході від класичної денотативної комунікативної стратегії «хто – що – кому каже» до «хто – ЯК – кому каже» [5, с. 95].

Отже, найтипівішими випадками вживання інверсії в англійських прес-релізах є такі:

1. Часткова інверсія, що використовується при вираженні питання:

Devoted dog owners know the dilemma – my dog is old and has health issues: I know he doesn't feel great, but how should I know when to let him go to the big dog park in the sky? [13].

What do SaltWorks' sea salts have in common with Oreos? They've been granted the enviable Certified Kosher designation by the highly respected global entity Orthodox Union [14].

2. Інверсія зі стійкими структурами. У деяких випадках зворотний порядок є нормою. Так, зворотний порядок слів уживається в головній частині складнопідрядних речень, що починаються прислівниками *hardly, scarcely, no sooner*, а також у пропозиціях, що починаються словами *never, nothing, not only, nowhere* та ін.

Nowhere is that frustration more prevalent than among over-the-road truck drivers, who can work up to 14 hours per day, drive more than 100,000 miles per year and face limited food choices combined with little opportunity for exercise [15].

No sooner has the very successful 2012 King's Lynn Festival come to an end than organisers are preparing for their Three Seasons series which will enable music lovers to enjoy the same high quality concerts through the winter months [18].

Синтезом функціонального аналізу з виявленням суб'єктивних смислів у прагматичному розумінні стали дослідження Празького лінгвістичного кружка. Сформулювавши теорію темо-ремного членування речення як одну з найголовніших ознак присутності, участі мовця в процесі творення висловлювання, В. Матезіус акцентував увагу на суб'єктивному складнику, за допомогою якого мовець індивідуально інтерпретує повідомлюваний факт об'єктивної дійсності. Празькі вчені називали нормальний, нейтральний, фіксований порядок (або об'єктивний) у тому випадку, якщо тема й рема розташовані у звичайній послідовності, з наростанням змісту повідомлення від теми до реми. Такий порядок слів називають також прямим, прогресивним, неемоційним. Під час актуального членування він може збігатися або не збігатися з граматичним (синтаксичним) членуванням. При прямому порядку слів тема зазвичай збігається з підметом або групою підмета, а рема – з присудком або групою присудка.

Зворотний порядок «рема–тема» називається регресивним. Положення реми на початку або в кінці речення може бути зумовлено так само: потребою її позиційної контактності зі співвіднесеним членом попередньої пропозиції чи бажанням мовця швидше висловити головне.

Таким чином, тематичні та рематичні відносини в рамках актуального членування пропозиції відображають комунікативну стратегію мовця, який прагне передати інформацію, орієнтуючись на умови комунікації і намагаючись домогтися при цьому певної комунікативної мети. Як відзначає Ю. С. Маслов, «актуальна інформація передається лінійно-динамічною організацією пропозиції, тобто послідовністю його елементів і місцем логічного наголосу» [9, с. 183]. Поряд з «об'єктивним» порядком слів у реченні виділяється «суб'єктивний» порядок, при якому рема висувається в початок пропозиції, що надає їй особливої значущості. Висування реми супроводжується її особливим виді-

ленням, а саме висловлювання набуває емоційно-експресивного забарвлення: *The Next Generation Of Marketing Gurus Was There!* [17].

У цьому прикладі ми спостерігаємо висунення в початкову позицію доповнення, при цьому йде зміна позицій підмета і присудка. Це пояснюється тим, що в початок пропозиції ставиться той елемент, який має більшу комунікативну значущість й інформативність, при цьому він стає рематично виділеним.

Інтерпозиція частини присудка є емпатичною, а інверсія такого типу визначається експресивно-стилістичними причинами: бажанням досягнути більшої емоційності висловлювання. Іноді в початковій позиції в реченні виявляються обставини причини: *Because of their fragility and their tremendous value, for all intents and purposes these typically elaborately detailed works of art never leave the strongroom* [16].

Висновки. Спостереження за використанням інверсії в прес-релізах дали підставу зробити певні висновки. Порядок слів чутливий до характеристик комунікативної організації висловлювання, які зазвичай описуються за допомогою понять теми і реми. Порядок слів у реченні встановлює послідовність різних за комунікативною значущістю частин висловлювання і тим самим слугує для точної передачі змісту висловлювання. Відхилення від стандартного порядку слів допускаються, що пов'язано з актуалізацією, тобто прагненням мовця виділити важливу для нього і нову для адресата інформацію в тема-рематичному членуванні, також для вираження емоцій або додаткового значення. Аналіз прес-релізів показав, що головною функцією інверсії є комунікативно-прагматична, за допомогою якої здійснюється маніпулятивний вплив на свідомість адресата. Ця функція одночасно об'єднує логіко-граматичну (виділення комунікативно-значимого елемента, здійснення логічного аргументування) й емоційну функції інверсії (посилення експресивності висловлювання). Тобто можна зробити висновок про те, що порядок слів є інтенціональним (іллокутивним) компонентом прес-релізу.

Перспективи подальшого дослідження. Перспективи подальших досліджень у цій галузі вбачаємо у вивченні інших синтаксичних засобів досягнення експресивності у англомовних прес-релізах.

Джерела та література

1. Акимова Г. Н. Синтаксис и стилистика / Г. Н. Акимова. – М. : Наука, 1976. – 314 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : учеб. для вузов / И. В. Арнольд. – 8-е изд. – М. : 2006. – 219 с.
3. Блох М. Я. Теоретические основы грамматики / М. Я. Блох. – М. : Высш. шк., 2002. – 160 с.
4. Галкина-Федорук Е. Н. Об экспрессивности и эмоциональности в языке / Е. Н. Галкина-Федорук // Сб. ст. по языкознанию, посв. акад. В. В. Виноградову. – М. : Моск. ун-т, 1958. – С. 103–124.
5. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – М. : [б. и.], 1989. – 238 с.
6. Єрмоленко С. Я. Стилїстичне значення порядку слів / С. Я. Єрмоленко // Укр. мова і л-ра в шк. – 1972. – № 8. – С. 29–38.
7. Колшанский Г. В. Соотношение субъективных и объективных факторов в языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1975. – 232 с.
8. Лекант П. А. Об эмоциональных репликах / П. А. Лекант // Грамматические категории слова и предложения. – М. : Изд-во МГОУ, 2007. – С. 212–213.
9. Маслов Ю. С. Введение в языкознание / Ю. С. Маслов. – [2-е изд.]. – М. : [б. и.], 1987. – 183 с.
10. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения / В. О. Матезиус // Пражский лингвистический кружок : сб. ст. – М. : [б. и.], 1976. – С. 239–245.
11. Пирогова Ю. К. Стратегии коммуникативного воздействия и их отражение в рекламном тексте / Ю. К. Пирогова // Текст. Интертекст. Культура : сб. докл. Междунар. науч. конф. (Москва, 4–7 апр. 2001 г.). – М. : Азбуковник, 2001.
12. Телия В. Н. Человеческий фактор в языке: языковые механизмы экспрессивности / В. Н. Телия, Т. А. Графова, А. М. Шахнарович ; Акад. наук СССР ; Ин-т языкознания. – М. : Наука, 1991. – 214 с.
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ereleases.com/pr/author-pens-pet-guardian-selfdefense-manual-13762>
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ereleases.com/pr/kosher-foodies-no-longer-relegated-to-plain-old-kosher-salt-10985>
15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ereleases.com/pr/trucking-magazine-helps-drivers-battle-obesity-9350>
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fraunhofer.de/en/press/research-news/2013/march/1000-year-reading-materials-in-your-hands.html>

17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.loreal.com/dd/loreal/Press.aspx?topcode=CorpTopic_Secondary_Root_Press_PR253
18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kingslynnfestival.org.uk/modules/download_gallery/dlc.php?file=295

Козак Светлана. Коммуникативно-прагматические функции инверсии в англоязычных пресс-релизах. В статье рассмотрено такое явление английского языка как субъективность, а также средства её выражения на разных языковых уровнях, в частности на синтаксическом, а именно – инверсии. Порядок слов также является важным средством выражения актуального членения предложения. Использование прямого и обратного порядка актуального членения обусловлено коммуникативными задачами говорящего: стремлением передать сообщение наиболее правдиво, ввести особые сигналы, чтобы выделить новую, важную часть информации, усилить эмоциональность, экспрессию высказывания; развернуть функциональную перспективу прогрессивно или регрессивно. Благодаря применению инверсии текст становится более эмфатическим и эмоциональным, а значит, более эффективно воздействует на читателя и более точно отражает коммуникативную стратегию говорящего, который пытается при этом добиться определенной коммуникативной цели.

Ключевые слова: инверсия, тема, рема, субъективность, экспрессивный синтаксис.

Kozak Svitlana. Communicative and Pragmatic Functions of Inversion in English Press-Releases. The notion of subjectivity in English and the means of its expression on different language levels and specifically on the syntactic one (namely inversion) are analyzed in the article. Word order is also an important means of expressing the actual division of the sentence. Usage of direct or inverted word order is predetermined by the speaker's communicative tasks including the need to convey the message truly, to introduce special signals underlining new information and enhancing emotional and expressive meanings of sentences, to expand functional perspective in a progressive or regressive way. When we use inversion in a text it becomes more emphatic and emotional therefore influencing the reader more effectively and accurately reflecting the communicative strategy of the speaker trying to achieve a particular communicative goal.

Key words: inversion, theme, rheme, subjectivity, expressive syntax.

Стаття надійшла до редколегії
24.03.2013 р.

УДК 811.111'42

Ірина Лесик

Функціонування мовленнєвих стереотипів в іронічному спілкуванні

Виявлено специфіку функціонування мовленнєвих стереотипів в іронічному спілкуванні. Розглянуто різні види мовленнєвих стереотипів, які слугують реалізації іронічного смислу. Значну увагу приділено особливостям сприйняття та розуміння іронії, яка актуалізується за допомогою мовленнєвих стереотипів. Зроблено висновок про те, що етикетні формули вживаються адресантом іронії несподівано та недоречно з точки зору успішності спілкування. У процесі актуалізації іронічного смислу етикетні мовленнєві стереотипи проектуються в контекст, де вони виявляються контрастними чи парадоксальними, що призводить до створення комічного ефекту й глузування.

Ключові слова: іронія, мовленнєвий стереотип, мовленнєвий етикет, адресант, адресат.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна лінгвістика приділяє значну увагу вивченню мовленнєвого етикету. Ці правила мовленнєвої поведінки закріплені в системі стійких висловів, прийнятих носіями мови на певному етапі розвитку суспільства в особливих ситуаціях спілкування. Мовленнєвий етикет – одна з важливих характеристик поведінки людини. Без знання прийнятих у суспільстві форм етикету, вербальних форм вираження ввічливих стосунків між людьми індивід не може ефективно, з користю для себе й інших здійснювати комунікацію.

У колі цієї загальної проблематики досить важливим є також вивчення функціонування мовленнєвих стереотипів у різних ситуаціях мовлення, зокрема в іронічному спілкуванні. Це питання недостатньо досліджене і потребує ґрунтовного аналізу, що й зумовило **актуальність** обраної теми.

© Лесик І., 2013